

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

ดนตรี-นาฏศิลป์ ป.๓

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

รศ. ประทีป นกปี่

นางศศิธร นกปี่

ผู้ตรวจ

นายประคอง เอี่ยมศิริ

นายสิทธิชัย ตันเจริญ

นางวิภาพร พยัฆวรรณ

บรรณาธิการ

นายธนกร อยู่สงค์

พิมพ์ครั้งที่ ๑

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ISBN : 978-616-203-604-0

รหัสสินค้า ๑๓๑๕๐๒๙

A* อักษร
www.aksorn.com

จัดพิมพ์และจำหน่ายทั่วประเทศโดย
บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจก. จำกัด
142 ถนนตะนาว เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200
โทร./แฟกซ์: 0 2622 2999 (อัตโนมัติ 20 คู่สาย)
เว็บไซต์: **บริษัท ไทยรับเกล้า จำกัด** โทร. 0 2903 9101-6

คำนำ

หนังสือเรียน ดนตรี-นาฏศิลป์ ป.๓ เล่มนี้ จัดทำขึ้นสำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอน ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ โดยดำเนินการจัดทำให้สอดคล้องตามกรอบของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ทุกประการ ส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจใน องค์ประกอบทางดนตรีและนาฏศิลป์ มีความกล้าในการแสดงออกทางด้านดนตรีและนาฏศิลป์ สามารถวิพากษ์วิจารณ์งานดนตรีและนาฏศิลป์ ตลอดจนประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ยังช่วยทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่างานดนตรีและนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของไทย

หนังสือเรียน ดนตรี-นาฏศิลป์ ป.๓ เล่มนี้ มี ๔ หน่วย ในแต่ละหน่วยแบ่งเป็นบทย่อย ๆ ซึ่งประกอบด้วย

๑. **เป้าหมายการเรียนรู้ประจำหน่วย** กำหนดระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียนว่า เมื่อเรียนจบในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ต้องบรรลุมาตรฐานตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรข้อใดบ้าง
๒. **สาระสำคัญ** แก่นความรู้ที่เป็นความรู้ความเข้าใจคงทนติดตัวผู้เรียน
๓. **เนื้อหา** ครอบคลุมหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ นำเสนอ เหมาะสมกับการเรียนการสอนในแต่ละระดับชั้น
๔. **กิจกรรม** มีหลากหลายรูปแบบให้นักเรียนปฏิบัติ แบ่งเป็น

- (๑) **กิจกรรมนำสู่การเรียนรู้** นำเข้าสู่บทเรียนเพื่อกระตุ้นความสนใจแก่ผู้เรียน
- (๒) **กิจกรรมการเรียนรู้** มอบหมายให้นักเรียนฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ ประจำหน่วย

คณะผู้จัดทำจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า **หนังสือเรียน ดนตรี-นาฏศิลป์ ป.๓** เล่มนี้ จะเป็น สื่อการเรียนการสอนที่อำนวยความสะดวกต่อการเรียนดนตรีและนาฏศิลป์ เพื่อให้สัมฤทธิ์ผล ตามมาตรฐานตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ทุกประการ

คณะผู้จัดทำ

คำชี้แจงในการใช้สื่อ

หนังสือเรียน ดนตรี-นาฏศิลป์ ป.๓ เล่มนี้ ภายในเล่มนำเสนอการจัดการเรียนการสอนเป็นหน่วย การเรียนรู้ ครอบคลุมตามมาตรฐานตัวชี้วัดชั้นปี และสาระการเรียนรู้แกนกลาง โดยเน้นการออกแบบกิจกรรม ให้สัมพันธ์กับธรรมชาติการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มสาระ และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน

เป้าหมายการเรียนรู้

กำหนดระดับความรู้ความสามารถ ของผู้เรียนเมื่อเรียนจบหน่วย

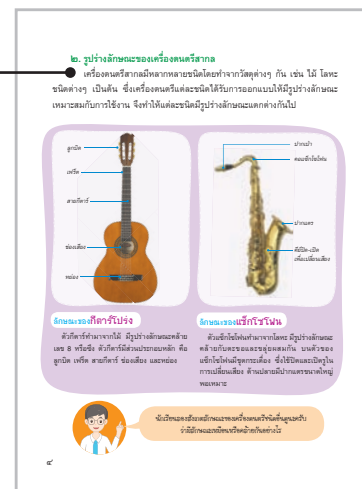
กิจกรรมนำสู่การเรียนรู้

นำเข้าสู่บทเรียนใช้กระตุ้นความสนใจ และวัดประเมินผลก่อนเรียน

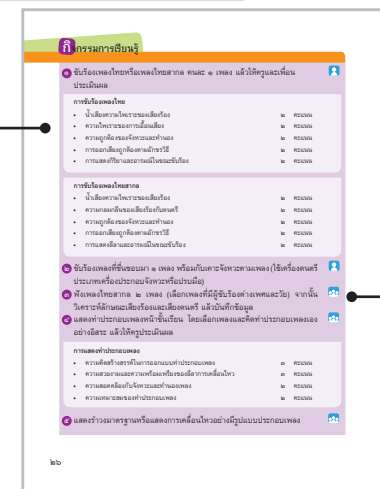
เนื้อหา

ครอบคลุมหลักสูตรแกนกลางฯ พุทธศักราช ๒๕๕๑ นำเสนอเหมาะสมกับการเรียนการสอน ในแต่ละระดับชั้น

กิจกรรมการเรียนรู้

มอบหมายผู้เรียนฝึกปฏิบัติ เพื่อพัฒนาความรู้ และทักษะประจำหน่วย

สาระสำคัญ

แก่นความรู้ที่เป็นความเข้าใจคงทนติดตัวผู้เรียน

สัญลักษณ์แทนการปฏิบัติกิจกรรมเดี่ยว
สัญลักษณ์แทนการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ห นั ว ย

การเรียนรู้ที่ ๑ เรียนรู้สู่การดนตรี

- บทที่ ๑ เครื่องดนตรีน่ารู้
- บทที่ ๒ สัญลักษณ์ทางดนตรี
- บทที่ ๓ บทเพลงในชีวิตประจำวัน
- บทที่ ๔ สนุกกับดนตรี

๑
๒
๗
๑๓
๒๐

ห นั ว ย

การเรียนรู้ที่ ๒ ดนตรีท้องถิ่น

- บทที่ ๑ ดนตรีท้องถิ่น เอกลักษณ์ท้องถิ่น

๒๗
๒๘

ห นั ว ย

การเรียนรู้ที่ ๓ นาฏศิลป์ไทย

- บทที่ ๑ ลีลาการเคลื่อนไหว
- บทที่ ๒ ภาษาท่าและนาฏยศัพท์
- บทที่ ๓ การแสดงนาฏศิลป์

๓๔
๓๕
๔๖
๕๑

ห นั ว ย

การเรียนรู้ที่ ๔ นาฏศิลป์ไทยน่ารู้

- บทที่ ๑ ความเป็นมานาฏศิลป์ไทย
- บทที่ ๒ นาฏศิลป์ท้องถิ่นไทย

๕๕
๕๖
๖๕

บรรณานุกรม

๖๘

หน่วยการเรียนรู้ที่

เรียนรู้สู่การดนตรี

เป้าหมายการเรียนรู้ประจำหน่วยที่ ๑

เมื่อเรียนจบหน่วยนี้ ผู้เรียนจะมีความรู้ความสามารถต่อไปนี้

๑. ระบุรูปร่าง ลักษณะของเครื่องดนตรีที่เห็นและได้ยินในชีวิตประจำวันได้ (มฐ. ศ ๒.๑ ป.๓/๑)
๒. ใช้อุปกรณ์หรือสัญลักษณ์แทนเสียงและจังหวะเคาะได้ (มฐ. ศ ๒.๑ ป.๓/๒)
๓. บอกบทบาทหน้าที่ของเพลงที่ได้ยินได้ (มฐ. ศ ๒.๑ ป.๓/๓)
๔. ชับร้องและบรรเลงดนตรีง่ายๆ ได้ (มฐ. ศ ๒.๑ ป.๓/๔)
๕. เคลื่อนไหวท่าทางสอดคล้องกับอารมณ์ของเพลงที่ฟังได้ (มฐ. ศ ๒.๑ ป.๓/๕)
๖. แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเสียงดนตรี เสียงขับร้องของตนเองและผู้อื่นได้ (มฐ. ศ ๒.๑ ป.๓/๖)
๗. นำดนตรีไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือโอกาสต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม (มฐ. ศ ๒.๑ ป.๓/๗)

กิจกรรมนำสู่การเรียนรู้

เงาของเครื่องดนตรีในภาพหมายเลข ๑ และ ๒
น่าจะเป็นเครื่องดนตรีชนิดใด

สาระสำคัญ

เครื่องดนตรีแต่ละชนิดได้ถูก
สร้างสรรค์ให้มีรูปร่างลักษณะที่
แตกต่างกันไป เพื่อให้เสียงของ
เครื่องดนตรีมีความแตกต่างกัน
และนำมาใช้งานดนตรีได้ตรงตาม
จุดประสงค์ที่ออกแบบไว้

รูปร่างลักษณะของเครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีแต่ละชนิด ได้รับการออกแบบอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้มีรูปร่างลักษณะ
แตกต่างกันตามความเหมาะสมในการใช้งาน จึงทำให้เครื่องดนตรีแต่ละชนิดมีเอกลักษณ์
เฉพาะตัว

๑. รูปร่างลักษณะของเครื่องดนตรีไทย

เครื่องดนตรีไทยส่วนใหญ่มักทำจากไม้และโลหะ ได้รับการออกแบบสร้างสรรค์
โดยภูมิปัญญาของคนไทย จึงมีลักษณะที่แสดงถึงความเป็นชาติไทย เช่น ลายไทย เป็นต้น
โดยเฉพาะเครื่องดนตรีที่ใช้ในพระราชพิธีหรือราชสำนักที่มักแกะสลักลวดลายเป็น
ลายไทยอย่างสวยงามประดับบนตัวเครื่องดนตรี

การฝึกสังเกตรูปร่างลักษณะของเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ จะทำให้บอกได้ว่า
เครื่องดนตรีที่เห็นนั้นเป็นเครื่องดนตรีชนิดใด มีลักษณะการใช้งานอย่างไร

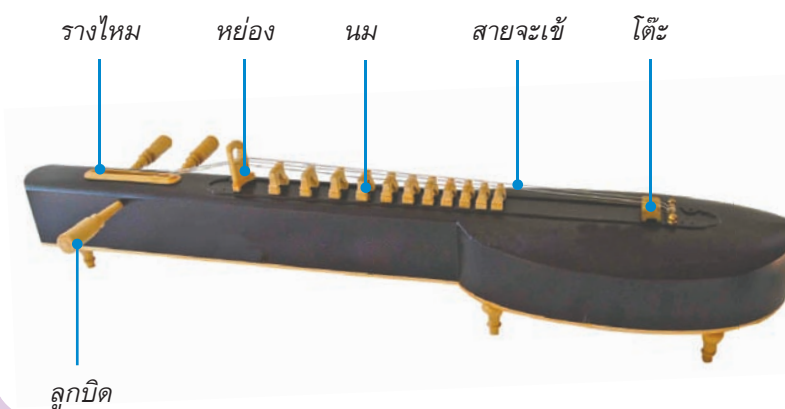
ลักษณะของระนาดเอก

มีรูปร่างลักษณะคล้ายกับลำเรือ ด้านหัว
และท้ายโค้งขึ้น ตัวระนาดมีส่วนประกอบ ได้แก่
๑) รางระนาด ไซน เท้า ทำจากไม้เนื้อแข็ง
เช่น ไม้ประดู่ ไม้สัก ไม้มะเกลือ เป็นต้น

๒) ลูกกระพรวน ทำมาจากไม้ ๒ ชนิด ได้แก่
(๑) ไม้แก่น เช่น ไม้ชิงชัน ไม้มะค่า
จะให้เสียงที่เกรี้ยวกราด
(๒) ไม้ไผ่บง (ไม้ไผ่ตง) จะให้เสียงที่
นุ่มนวล

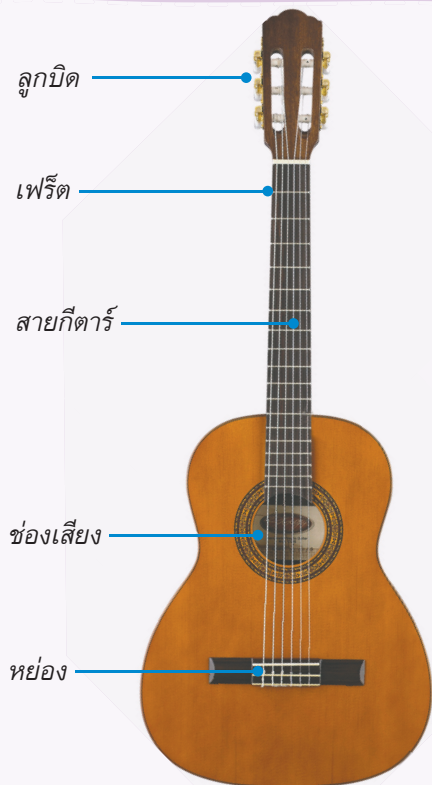
ลักษณะของจะเข้

มีรูปร่างลักษณะคล้ายจะเข้
ตัวจะเข้นิยมใช้ไม้ขนุนเพราะให้
เสียงใส ดังกังวาน มีส่วนประกอบ
ได้แก่ สาย หย่อง นม ลูกบิด โต๊ะ
ขา หลักยึดสาย และรางไหม

๒. รูปร่างลักษณะของเครื่องดนตรีสากล

เครื่องดนตรีสากลมีหลากหลายชนิดโดยทำจากวัสดุต่างๆ กัน เช่น ไม้ โลหะ ชนิดต่างๆ เป็นต้น ซึ่งเครื่องดนตรีแต่ละชนิดได้รับการออกแบบให้มีรูปร่างลักษณะเหมาะสมกับการใช้งาน จึงทำให้แต่ละชนิดมีรูปร่างลักษณะแตกต่างกันไป

ลักษณะของกีตาร์โปร่ง

ตัวกีตาร์ทำมาจากไม้ มีรูปร่างลักษณะคล้ายเลข 8 หรือซิ่ง ตัวกีตาร์มีส่วนประกอบหลัก คือ ลูกบิด เฟร็ต สายกีตาร์ ช่องเสียง และหย่อง

ลักษณะของแซ็กโซโฟน

ตัวแซ็กโซโฟนทำมาจากโลหะ มีรูปร่างลักษณะคล้ายกับตะขอและขลุ่ยผสมกัน บนตัวของแซ็กโซโฟนมีชุดกระเดื่อง ซึ่งใช้ปิดและเปิดรูในการเปลี่ยนเสียง ด้านปลายมีปากแตรขนาดใหญ่พอเหมาะ

๒ เสียงของเครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีแต่ละชนิด มีเสียงแตกต่างกันไปตามรูปร่างลักษณะ ขนาด วัสดุที่ใช้ทำเครื่องดนตรี และวิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีนั้นๆ

การเกิดเสียงของเครื่องดนตรีประเภทต่างๆ

เสียงของเครื่องดนตรีที่ได้ยิน เกิดจากวิธีการบรรเลงที่แตกต่างกันตามประเภทของเครื่องดนตรี ดังนี้

ประเภทที่ใช้ปากเป่า

เครื่องดนตรีประเภทนี้ ใช้ปากเป่าลมเข้าไปในตัวเครื่องดนตรี และบรรเลงโดยการปิด-เปิดรู บังคับเสียง หรือคีย์ปิด-เปิดเพื่อเปลี่ยนระดับเสียง

ประเภทที่ตีหรือสีที่สาย

เครื่องดนตรีประเภทนี้ ใช้วิธีการบรรเลงโดยการตีหรือสีลงบนสายของเครื่องดนตรีพร้อมกับการกดนิ้วลงบนสาย แล้วปล่อยให้สายสั่นสะเทือนผ่านไปยังกล่องเสียง จนเกิดเป็นเสียงแบบต่างๆ ตามลักษณะของสายและกล่องเสียงของเครื่องดนตรี

ประเภทที่ใช้มือหรือไม้ตี

เครื่องดนตรีประเภทนี้ ใช้วิธีการบรรเลงโดยใช้อุปกรณ์ เช่น ไม้ เป็นต้น หรือมือตีลงบนเครื่องดนตรีจนทำให้เกิดเสียงขึ้น

วิธีการทำให้เกิดเสียงด้วยวิธีการตี สี ตี และเป่า มีผลทำให้คุณลักษณะเสียงของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดมีความแตกต่างกัน เช่น กลุ่มของเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า และเครื่องสี จะให้เสียงที่เรียบกว่ากลุ่มของเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีและเครื่องดีด เพราะเครื่องเป่าและเครื่องสีสามารถบังคับเสียงให้เกิดความต่อเนื่องได้มากกว่า

นักเรียนลองสังเกตลักษณะของเครื่องดนตรีชนิดอื่นๆ ดูนะครับ ว่ามีลักษณะเหมือนหรือคล้ายกันอย่างไร

นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่ทำให้เสียงของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดแตกต่างกัน เช่น

๑) **วัสดุที่ใช้ทำเครื่องดนตรี** วัสดุที่ใช้ทำเครื่องดนตรีมีคุณลักษณะต่างกันส่งผลให้เสียงมีความแตกต่างในด้านสีสันทันของเสียง เช่น

เครื่องดนตรีที่ทำมาจาก
ไม้เนื้อแข็ง จะให้เสียงสั้น

กรับ

เครื่องดนตรีที่ทำจากโลหะ
จะให้เสียงที่ยาว ดังกังวาน

กิงสามเหลี่ยม

เครื่องดนตรีที่ทำจากหนัง
จะให้เสียงทุ้ม-ต่ำ

กลองตั้ง

กลองใหญ่

๒) **ขนาดของเครื่องดนตรี** เครื่องดนตรีที่มีรูปทรงและขนาดแตกต่างกัน ส่งผลให้เสียงมีลักษณะที่ต่างกันด้วย เช่น ไวโอลิน วิโอลา เชลโล และดับเบิลเบส มีรูปร่างลักษณะคล้ายกัน แต่ขนาดต่างกัน จึงให้เสียงแหลม สูง ทุ้ม ต่ำต่างกัน

ไวโอลิน

วิโอลา

เชลโล

ดับเบิลเบส

กิจกรรมการเรียนรู้

- ๑ เขียนบรรยายรูปร่างลักษณะของเครื่องดนตรีไทยที่ชื่นชอบมา ๑ ตัวอย่าง
- ๒ วาดภาพหรือติดภาพเครื่องดนตรีสากลมา ๑ ชนิด แล้วเขียนบรรยายรูปร่างลักษณะของเครื่องดนตรีชนิดนั้น

